

I N T E R J Ú

Dános Valér – Szabó Csaba

**„Számomra a kutatás mindig személyes ügy volt,
a visszajelzések másodlagos szerepet játszottak”**

**Interjú Haller József professzorral
a Drogkutató Intézet vezetőjével**

**“Research has always meant a personal effect for me,
feedbacks have played a secondary role only”**

Interview with Prof. József Haller, leader of the Drug Research Institute

Absztrakt

Haller József professzor neurobiológus, kutató, egyetemi tanár, doktori iskola vezető, 2004 óta a Magyar Tudományos Akadémia doktora. Szakterülete a magatartás neurobiológiája és a kriminálpszichológia. Három évig a hollandiai Leideni Egyetem vendégoktatója, majd hazatérve a Kísérleti Orvostudományi

Kutatóintézet tudományos tanácsadója volt. Oktatói munkát végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen, valamint a Semmelweis Egyetem doktori iskolájában. Jelenleg tanszékvezető professzor a Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminálpszichológiai Tanszékén, valamint a Drogkutató Intézet igazgatója, az Interdiszciplináris Drog szemle folyóirat felelős szerkesztője. Professzor urat elsősorban az agresszivitás természetéről, a drogok egyes hatásairól, az NKE Rendészettudományi Karán folyó doktori képzésről és a Belügyi Szemle lehetséges szerepéről kérdeztük a doktori képzésben. Prof. dr. Haller Józseffel Dános Valér a Belügyi Szemle főszerkesztője és Szabó Csaba felelős szerkesztő beszélgetett.

Kulcsszavak: interjú, kriminálpszichológia, Drogkutató Intézet

Abstract

Professor József Haller, neurobiologist, researcher, university teacher, doctoral school headmaster, doctor of the Hungarian Academy of Sciences since 2004. His special field is neurobiology of behaviour and criminal psychology. He had been guest tutor at the Leiden University and after his return home scientific adviser of the Experimental Research Institute of Medicine. He was tutor at the Eötvös Loránd University and at the doctoral school of the Semmelweis University. Presently he is tenured professor of the Department of Criminal Psychology at the Faculty of Law Enforcement of the National University of Public Service and director of the Drug Research Institute, managing editor of the journal Interdiszciplináris Drog szemle. First of all we asked Professor Haller about the nature of aggressivity, then about special effects of drugs, about the doctoral education at the National University of Public Service and about the possible role of Belügyi Szemle in doctoral education.

Prof. Dr. József Haller was interviewed by Valér Dános, editor-in-chief of Belügyi Szemle and Csaba Szabó, managing editor of the journal.

Keywords: interview, criminal psychology, Drug Research Institute

Őn nemzetközileg is elismert agressziókutató. A média azt közvetíti felénk, hogy az agressziókultusz soha nem látott mértékben eluralkodik világszerte. Különösen aggasztó jelenség, hogy a fiatalok körében mind a verbális, mind a fizikai erőszak rohamosan terjed. Valóban ilyen súlyos a helyzet? Miként értékeli Ön ezt a jelenséget? Mit tehet az állam, a társadalom e folyamat megállítása érdekében?

Jómagam elsősorban a különböző agresszióformák neurobiológiájához értek, de természetesen rálátásom van az agresszió irodalmára általánosságban is. Az a nagyjából folyamatos növekedés, amelyről Ön beszél, valamikor a 1990-es években tetőzött, és azóta az erőszakos bűncselekmények száma többé-kevésbé folyamatosan csökken. Országok között és az erőszakos bűncselekmények típusa szerint természetesen óriási különbségek vannak, de egy interjúban nem lehet részletkérdésekre kiterjedő árnyalt képet nyújtani egy ilyen komplex jelenségről. Elégé egyértelmű azonban, hogy az elmúlt harminc év – globálisan – az erőszak enyhülését hozta. Ezek tények, de a magyarázatot illetően a vélemények megoszlanak. Van, aki a jogi és rendészeti intézkedések sikereként könyveli el a csökkenést, van, aki ideiglenesnek, vagyis statisztikai véletlennek tartja, és olyanok is vannak, akik az általános civilizációs haladás következményének tekintik. Egyetlen olyan agresszióforma van, amely egyértelmű növekedést mutatott az elmúlt egy-két évtizedben, és pedig az online térben megnyilvánuló agresszió. Virtuális jellege ellenére ez igen komoly lelki gyötrődést képes előidézni. A jelenség új, és bár elindult a szisztematikus kutatása, a virtuális tér szabályozásának kérdésköre túlmutat az agressziókutatók kompetenciáján.

Ön nemrégben egy interjúban a következőket mondta: „... a marihuána nem gyógyszer, inkább kapudrog”. Igaz ez a kapudrogelmélet más, úgynevezett könnyűdrogok esetében is?

A „kapudrog” kifejezést sokan félreértik, néha szakemberek is. Az kétségtelen, hogy a kifejezésnek van egy szociológiához közel álló megközelítése is. Kimutatható, hogy minél korábban kezdi, és minél rendszeresebben fogyaszt valaki marihuánát, annál valószínűbb, hogy valamilyen más drogra is rászokik. Ez azonban pusztán egy statisztikai megfigyelés, amelyet sokféleképpen lehet magyarázni, és a „kapudrog-hipotézis” csak egyike a lehetséges magyarázatoknak. A szó eredetileg azonban neurobiológiai fogantatású, és két egymással összefüggő mechanizmust takar. Először is az endokannabinoid szignalizáció, amelyre a marihuánában található $\Delta 9$ -THC hat, része azoknak az idegrendszeri folyamatoknak, amelyek a drogfüggést kialakítják, másodsorban a kamaszkorban rendszeresen fogyasztott marihuána megzavarhatja az agy fejlődését, és olyan sajátosságokat alakíthat ki, amelyek később megkönnyítik a drogaddikció megjelenését. Szeretném kihangsúlyozni, hogy kockázatról, és nem ok-okozati viszonyról beszélünk. Vannak, akik védettek a hasonló következményekkel szemben, és vannak, akik nem. Bár az előzőek vannak abszolút túlsúlyban, az utóbbiak száma sem elhanyagolható, társadalmi léptékben pláne nem. Ami az egyén szempontjából talán még fontosabb: senki sem tudhatja előre, hogy melyik csoportba tartozik; azok közé, akiknek életében a drog egy kellemes epizód

marad, vagy azok közé, akiknek az életét a drog tönkreteszti. Hogy konkrét kérdésre is válaszoljak, nem szempont, hogy egy drog „könnyű” vagy „kemény”. Az a kérdés, hogy milyen neurobiológiai következményei vannak a rendszeres fogyasztásának. Nem a marihuána az egyetlen kapudrog, nagyjából hasonló hatása van a nikotinnak is. Más drogok, legyenek „könnyűek” vagy „kemények”, nem kapudrogok, vagyis nem fokozzák annak veszélyét, hogy valaki függővé válik egy párhuzamosan fogyasztott másik drogtól. A közbeszéd olyannyira felkapta a kapudrog kifejezést, hogy lassan elveszti minden jelentését, és egyfajta attitűdtükörré kezd válni. Aki haladónak tekinti magát, az tagadja a hipotézist, és maradónak tekinti azt, aki „elhiszi”. Ez azonban nem vélekedés kérdése, a jelenség neurobiológiai valóság. Nem véletlen, hogy a drogfüggést jó ideje „brain disease”-nek nevezik (az agy betegségének). Terveim között szerepel, hogy írok róla egy részletes tanulmányt, hogy akit valóban érdekel, megértse, mit is jelent a fogalom.

Önt 2020 novemberében Freund Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke kinevezte a Drogkutató Intézet élére. Kérjük, mutassa be a Belügyi Szemle olvasóinak az intézmény működését, céljait az eddig elért hazai és nemzetközi eredményeit.

Nem tudom, honnan ered ez a tévhit, de sok embertől hallom, hogy az Akadémia elnöke nevezett ki. Freund Tamás akadémikus urat természetesen jól ismerem, hiszen tizenöt évig volt igazgatóm a Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézetben, több kutatásban működtünk együtt, és egy tucatnyi közös nemzetközi publikációnk van. Ezzel együtt, kinevezésemért nem „hibáztatható”. Sőt, az intézet élére tulajdonképpen ki sem neveztek, kinevezési okmányom sincs, csak munkaszerződés. Az intézet fiatal kutatói közössége kért fel arra, hogy vállaljam el a vezetésüket, amit némi tépelődés után elfogadtam. A tépelődés oka elfoglaltságomban rejlett; nem voltam biztos benne, hogy tudok annyi időt szánni rájuk, amennyit megérdemelnek. Az intézet többségében pszichológus alapképzetségű fiatalemberekből áll, akik valamilyen minőségben már dolgoztak droggal kapcsolatban munkakörben, például valamilyen segélyszolgálatnál, van, aki önkéntesként. Amikor alkalmaztak, egy étellel teli, színes honlapot működtettek a drog témakörében. Kutatói tapasztalatuk az életkoruknak felelt meg, többségük doktorandusz státuszban volt, és valódi kutatói tevékenységet csak az intézet keretein kívül folytattak. Az alkalmazásom mögötti szándék vélhetőleg éppen a kutatási tevékenység fejlesztése volt. Jelenleg három fő missziót vállalt magára az intézet. Először is, hiteles információkkal szeretnénk ellátni a lakosságot a drogokkal kapcsolatban. Ennek médiuma az intézet honlapja, illetve egy online havilap, amelyet mostanában indítottunk útjára. A második misszió egy szakértői fórum

létrehozása, amelynek médiuma az Interdiszciplináris Drog szemle folyóirat lenne. Ennek létrehozása a célegyenesben van. Ezt a fórumot egyáltalán nem tekintjük az intézet belügyének, sőt, országos fórummá szeretnénk alakítani, amelyben a droggal kapcsolatos szakmák legkiválóbb képviselői szólalnak meg. Elvállik, hogy ez sikerül-e. A folyóiratpiac eléggé telített, a szakemberek pedig elfoglaltak, minden új lapnak meg kell küzdenie ezekkel a problémákkal. Optimizmusunkat az táplálja, hogy egy ilyen lapra szüksége volna a hazai tudományos közéletnek, és bízunk abban, hogy a majdani szerzők vállalják annak kockázatát és terhét, hogy egy eleinte még jegyzetlen folyóiratban publikáljanak. Az intézet harmadik pillére a kutatás, amelynek médiuma nem az Interdiszciplináris Drog szemle, hanem a nemzetközi tudományos lapok lennének. A missziók teljesítésének záloga egy fiatalokból álló közösség, és néhány tapasztalt kutató, rajtam kívül Dr. Christján László a Nemzeti Közszoigálati Egyetem rektorhelyettese és Dr. Németh Zsolt, az ismert kriminológus. Bízom benne, hogy a „tapasztaltak” közreműködésével a fiatal csapat felnőtt a feladathoz, és néhány éven belül olyanná válik, amilyenek megálmodta magát.

Mint a tudomány és az oktatás elkötelezettjei, fontosnak tartjuk azon elv gyakorlati tételét, hogy egy felsőoktatási intézménynél kutassák azt, amit oktatnak, és oktassák azt, amit kutatnak. Ön egyetért ezzel a gondolatisággal? Ma is érvényes ez a megállapítás?

Megszorításokkal, de igen. Senki sem kutathatja egy egész tudományág minden részterületét, és a tantárgyak sem szűkülhetnek le egyetlen kutatási terület oktatására vagy több kutatási terület mozaikjára. Az egyetemen azonban már tudományt oktatunk – nem közismereteket – és csak akkor oktathat tudományt valaki, ha azt profi szinten műveli is. A hallgatónak is el kell merülnie a tudományban, ha diplomát akar szerezni. Erre való a szak- és diplomamunka. Az oktatótól többet várunk, nevezetesen azt, hogy oktatói státusza mellett tudós is legyen. Nemcsak arról van szó, hogy ez teszi hitelessé, hanem arról is, hogy a tudományt csak művelőjeként értheti meg igazán, és adhatja tovább azoknak, akiből a holnap szakemberei lesznek.

Professzor úr! Ön rendszeresen publikál magasan jegyzet hazai és nemzetközi tudományos folyóiratokban. Milyen üzenetet tudna megfogalmazni a fiatal hazai kutatóknak a nemzetközi tudományos térben történő publikálás nehézségeinek leküzdése érdekében?

Az első tanácsom, hogy olyan területet válasszanak maguknak, amely akár évekig is képes lelkesedéssel eltölteni őket. A kutatás ugyanis nem egy egyestés film, hanem filmsorozat, és kitartó lelkesedés és elkötelezettség nélkül nincs

termékeny kutatói pálya. Másodszor vegyék figyelembe, hogy a tudomány egy szakma. Kell valaki, akitől magas szinten el lehet sajátítani, és kell egy műhely, amely egyszerre támogat és versenyhelyzetet is teremt. Számomra ez a közeg a Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet volt. Végezetül: ne zárkózzanak be szűk keretek közé! A profi kutatók természetes közege a nemzetközi tudományos élet, függetlenül attól, hogy az illető helyileg mely ország lakosa. A tudomány ugyanis – beleértve a rendészettudományt – nemzetközi vállalkozás. Focizni a grundon is lehet, de ha igazi teljesítményt várunk egy focistától, tudomásul kell vennünk, hogy csak a nemzetközi porond tudja felszínre hozni azt, ami benne rejlik. Bár nyilván vannak kivételek, a lokális tudomány – országtól függetlenül – tükröz, a nemzetközi alkot. Ha a fiatal kutatók a fentiekkel többé-kevésbé összhangban tervezik meg pályájukat, a nemzetközi publikálásnak nem a nehézségeit látják majd, hanem az örömét.

Magyarországon Ön az egyik legmagasabb Hirsch-indexszel rendelkező tudós, egyetemi oktató. A Hirsch-index arányosan növekszik a szerző publikációira kapott hivatkozások számával. Mennyire nyújt releváns visszacsatolást a kutatók számára a hivatkozások száma?

A hivatkozások száma – és az ebből sajátos módon származtatott Hirsch-index – tipikusan alapkutatási mérőszám, ami közvetett módon azt mutatja meg, hogy egy kutató milyen mértékben járult hozzá a tudomány fejlődéséhez. Ipari fejlesztési analógiában ez az új termék piaci sikerének felel meg. Elmúlt a magányos nagy tudósok korszaka, ma már minden jelentős felfedezés mögött kutatók százainak, sőt, ezreinek munkája áll, akik mintha épületet emelnének: a felfedezés minden téglája a korábban lerakott téglákon nyugszik. Ennek az egymásra épültségnek a mutatója a hivatkozások száma. Ha egy munkát nem hivatkoznak, akkor az nem járult hozzá a felfedezés épületének megalkotásához, amelyik munkát sokszor hivatkozzák, az fontos elemet tett hozzá. Ebben a megközelítésben a hivatkozások száma nem annyira minőség-, hanem inkább hozzájárulás-jelző funkcióval bír, amit saját munkáim kapcsán is tapasztaltam. Egyik leghivatkozottabb kutatásunkat viszonylag egyszerű eszközökkel viteleztük ki, és a mögötte álló gondolati háttér sem volt különösebben bonyolult. Van ugyanakkor olyan munkánk is, amely a legfejlettebb kutatási arzenált vonultatta fel egy rendkívül eredeti gondolat jegyében, és az eredményeket egy kiemelkedő, úgynevezett D10-es folyóiratban publikáltuk. Ennek ellenére eddig nagyjából 50-en hivatkoztak rá, ami az előbbi tanulmány 300-as hivatkozásszámához képest eléggé kevés. A tudományterületnek nyilván nagyobb szüksége volt az előző kutatás eredményeire, mint az utóbbiéra. Kutatófüggő, hogy az effajta visszajelzéseket ki, hogyan értékeli, és hogy ez mekkora hatást fejt ki a további

tevékenységre. Van, aki kifelé figyel, és arra halad, amerre kutatásának következményei „húzzák”, míg mások befele figyelnek, és személyes érdeklődésük és meggyőződésük irányítja őket. Ez azt hiszem az alkotás minden területén így van. Jómagam a második csoportba tartozom, számomra a kutatás mindig személyes ügy volt, a visszajelzések másodlagos szerepet játszottak. Szerencsére így sem jártam rosszul, bár nyilván sokan vannak, akik előttem járnak.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola vezetőjeként hogyan látja a doktori iskola eddigi időszakát, és milyen szakmai elképzelései vannak a jövőre nézve a doktori iskola működésével, fejlesztési célkitűzéseivel kapcsolatban?

A Rendészettudományi Doktori Iskola az ország fiatalabb doktori iskolái közé tartozik, amelynek ráadásul – bár nem a semmiből jött létre – nem voltak olyan gazdag hagyományai és előzményei, mint például az orvostudományi, természettudományi vagy éppen jogi doktori iskoláknak. Jelenleg mindennel rendelkezik, amivel egy doktori iskolának rendelkeznie kell, és elkezdte kibocsátani első, fokozatot szerzett hallgatóit is. Létrejöttében és a kezdeti lépések megtételében fontos szerepe volt az iskola első vezetőjének, dr. Kerezsi Klárának. A világ természetesen folyamatosan fejlődik, ez részben szükségszerű, részben követelmény, és a mi doktori iskolánkra is érvényes. Fél éve vezetem az iskolát, s ez alatt – természetesen a napi feladatok elvégzése mellett – sikerült átvilágítanom pénzügyileg és szakmailag egyaránt. Kialakult bennem egy terv a fejlődés irányaira nézve, amelyet azonban nem egyedül szeretnék meghatározni, hanem a Tudományági Doktori Tanács tagjainak segítségével, illetve a témavezetők és oktatók közreműködésével. Nézetem szerint ugyanis, és ez lesz talán az első reformszerű intézkedésem, az iskola irányítása kollektív és nem egyéni feladat. Remélem, hogy a kollégák együttműködők lesznek, a kezdeti tapasztalataim ez irányban kedvezőek. Rövid távon az iskola működésének konszolidálását látom a legfontosabb feladatnak. Ez kiterjed az oktatási tevékenység racionalizálására és fejlesztésére ugyanúgy, mint például a témavezetőkkel és hallgatókkal szembeni elvárások rendszerének pontosítására és fejlesztésére. Nagy jelentőséget tulajdonítok ugyanakkor a pénzügyi ésszerűségnek és fegyelemnek is. Középtávon a doktori iskola személyi állományának kiegészítését és megújítását tervezem. Nincs jövő utánpótlás nélkül. Hosszabb távon azt szeretném elérni, hogy az iskola hallgatói – témavezetőikkel karöltve – a jelenleginél nagyobb mértékben legyenek jelen a nemzetközi tudományos életben. Talán itt van a legtöbb tennivaló, mert ebben az irányban az iskolán belül aránylag kevés a tapasztalat. Hiszem azonban, hogy megbízatásom végére már elindulnak majd azok a folyamatok, amelyek e célt elérhetővé teszik.

Ön a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának tagja. Milyen együttműködési lehetőségeket lát a közeljövőben a Rendészettudományi Doktori Iskola és a Belügyi Szemle között?

Megítélésem szerint a folyóirat és az iskola között kiváló a kapcsolat. Hálásak vagyunk Belügyi Szemlének, amiért fórumot biztosít az iskola hallgatói által írt recenziók számára, és bízunk benne, hogy sok – esetleg minden – hallgatóknak megadatik a lehetőség, hogy ebben a rangos hazai folyóiratban publikálja kutatásainak eredményeit. Ez némileg ellentétben van azzal, amit korábban a profi kutatók természetes közegéről mondtam, de van elképzelésem arról, hogy a hazai és nemzetközi publikációkat hogyan lehet egyensúlyba és összhangba hozni. Nézetem szerint minden ország szakmai közösségének szüksége van egy tudományos fórumra, amely lehetővé teszi az új információk elérését, és általában véve a magas szintű szakmai tájékozódást. Erre a célra a Belügyi Szemle, amelynek olvasói közössége – amennyire meg tudom ítélni – elsősorban gyakorlati szakemberekből áll, kiválóan megfelel. A nemzetközi tudományos folyóiratok olvasóközönsége ezzel szemben nem gyakorlati szakemberekből, hanem a publikálóhoz hasonló kutatókból áll, akik közös erőfeszítésként gazdagítják tudományos ismereteinket. A kétféle közösségnek lehet ugyanarról írni, de másképpen és más távlatból, mert mások az igényeik. Kész receptem még nincs, de elképzelésem már igen, és bízom benne, hogy a doktori iskola és a folyóirat közötti együttműködés segít egységbe fogni a kétféle célt.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Dános V. & Szabó Cs. (2021). „Számomra a kutatás mindig személyes ügy volt, a visszajelzések másodlagos szerepet játszottak”. Interjú Haller József professzorral a Drogkutató Intézet vezetőjével. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1673-1680. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.11>